

Uusiutuvan energian edistäminen ja viisas liikkuminen KUUMA-kunnissa

Sähköautot ja latauspisteet

20.11.2017

Vesa Peltola

Sisällysluettelo

Ladattavat autot ja lataustekniikat

Suunnittelun näkökulmia

Päätöksenteko taloyhtiöissä

Miten lähteä liikkeelle?

Yhteenveto

**Kehitystä ei tarvitse seurata, sitä
voi myös olla edellä.**

– ”Puhuva pää” (Jarmo Somppi)

Ladattavat autot ja lataustekniikat

Yksityisillä kiinteistöillä ladataan monenlaisia sähkökäyttöisiä liikennevälineitä

1. Kevyet sähkökäyttöiset ajoneuvot

- sähköpyörät
- sähkömopot ja -moottoripyörät,
- sähkökäyttöiset kevyet nelipyörät
- sähköiset liikkumisvälineet

→ Näitä ladataan kotitalouspistorasiasta.

2. Ladattava hybridauto (pistokehybridi, lataushybridi)

- voimalaitteena on polttomoottorin lisäksi sähkömoottori (lisäksi pieni ajoakusto)

3. Täyssähköauto (akkusähköauto)

- voimalaitteena on yksinomaan sähkömoottori

• Huom! Tavanomainen hybridi ei tarvitse verkkosähköä (latauspistettä)

- sähkö tuotetaan polttomoottorilla

Sähköajoneuvojen ominaisuuksia verrattuna polttomoottoriautoon

Miinukset:

- kallis hankintahinta ja jälkimarkkinoiden kehittymättömyys
- rajallinen toimintamatka, joka lyhenee talviolosuhteissa
 - ei haittaa ladattavassa hybridissä
 - suurelle osalle 150-350 km toimintamatka riittää hyvin
- julkinen latausasemaverkosto (pikalataus) vasta rakenteilla
 - pikalatauksen runsas käyttö lyhentää akun elinikää
- lämmitys hankala järjestää (lämmitysenergian osuus lyhentää toimintamatkaa jopa 25-30 %)

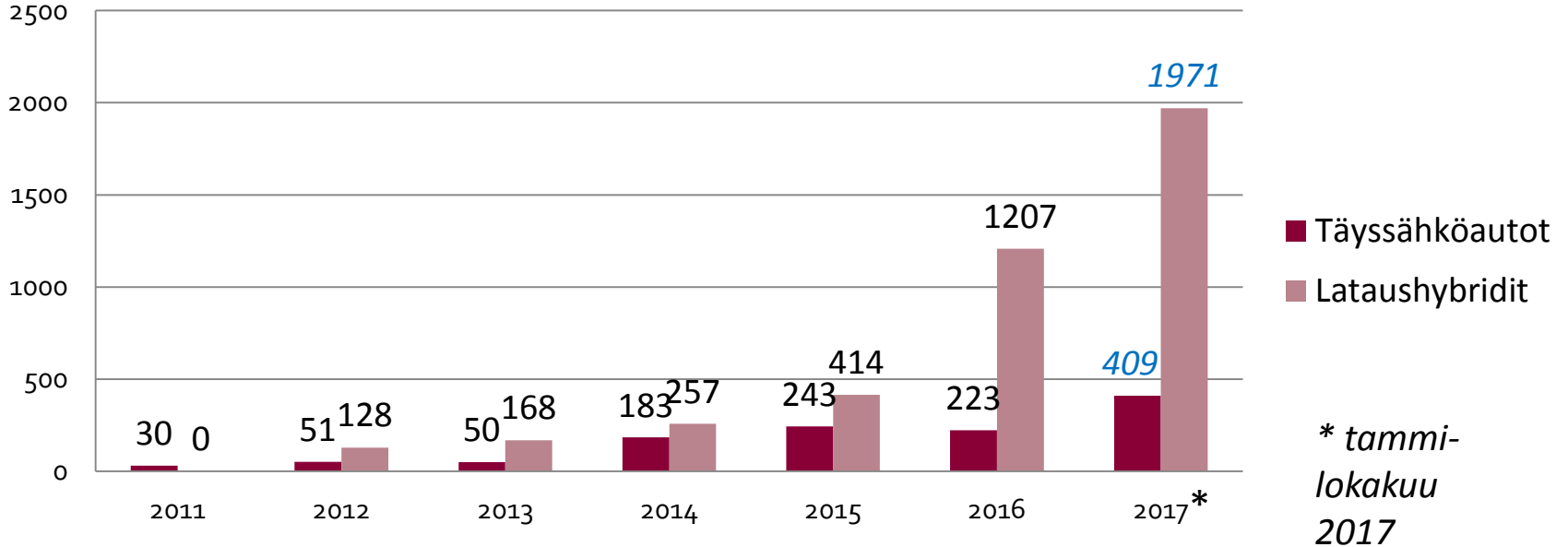
Plussat:

- ihanteellinen kaupunkiauto, hiljainen ja paikallisesti päästötön
- helppokäyttöisyys, pieni huollontarve ja pienet käyttökustannukset
- pieni CO₂-päästö Suomen energiantuotantorakenteella
 - uusiutuvasti tuotetun sähkön käyttö mahdollistaa täysin päästöttömän autoilun
- latauspisteitä on melko helppoa toteuttaa myös yksityisille kiinteistöille

Ladattavien autoja hankintaa yhä enemmän

Ensirekisteröidyt ladattavat henkilöautot 2011-

Henkilöautojen ensirekisteröinnit 2016: yhteensä n. 119 000
- ladattavia autoja n. 1,2 %

Liikenteessä 4 593 ladattavaa hybridiä ja 1 289 täyssähköautoa (tilanne 30.9.2017)

MERKKI JA MALLI	LKM
MITSUBISHI OUTLANDER PHEV	533
MERCEDES-BENZ GLC 350 E	411
VOLVO XC90 PLUG-IN HYBRID	390
VOLKSWAGEN PASSAT GTE	338
OPEL AMPERA	337
TOYOTA PRIUS PLUG-IN HYBRID	235
VOLVO V60 PLUG-IN HYBRID	232
BMW 330E	219
AUDI Q7 E-TRON	209
PORSCHE CAYENNE S E-HYBRID	199
BMW X5	177
VOLKSWAGEN GOLF GTE	172
BMW 225XE	163
AUDI A3 E-TRON	127
BMW 530E	120
MERCEDES-BENZ C 350 E	116
MERCEDES-BENZ GLE 500 E	91
PORSCHE PANAMERA S E-HYBRID	73
BMW I3	63
KIA OPTIMA PLUG-IN HYBRID	56
MERCEDES-BENZ S500 PLUG-IN HYBRID	51
PORSCHE PANAMERA 4 E-HYBRID	46
BMW 740E/LE	42
VOLVO V90 PLUG-IN HYBRID	40
MERCEDES-BENZ E 350 E	36
BMW I8	33
VOLVO XC60 PLUG-IN HYBRID	32
CHEVROLET VOLT	17
MINI COOPER SE	11
KIA NIRO PLUG-IN HYBRID	8
HYUNDAI IONIQ PLUG-IN HYBRID	7
FISKER KARMA	6
MERCEDES-BENZ C 350 H	2
PORSCHE 918 SPYDER	1
YHTEENSÄ	4 593

MERKKI	LKM
TESLA MOTORS	571
NISSAN	383
VOLKSWAGEN	62
BMW	53
HYUNDAI	51
RENAULT	47
MERCEDES-BENZ	29
CITROEN	21
THINK	17
PEUGEOT	15
MITSUBISHI	12
KIA	7
FORD	5
SMART	4
TOYOTA	3
FIAT	3
MICRO-VETT	2
TESLA	1
OMAVALMISTE	1
SAAB	1
PORSCHE	1
YHTEENSÄ	1 289

Lähde: Trafi

Henkilöautoja yht. 2 629 432 (v. 2016):
- Ladattavien autojen osuus 0,2 %

Kaikki kotitalouspistorasiat eivät sovellu edes tilapäiseen lataukseen – käyttönottotarkastus ensin!

Lämpötolppa ei aina soveltu lataukseen

Pitkään sanottiin, että Suomessa olisi 1,5 miljoonaa valmista latauspistettä, mutta se ei enää pidä paikkaansa.

- 1990-luvun "sähköautobuumin" aikaan latausasemina käytettiin usein lämpötolppia, joista oli ohitettu ajastin
- Nykyään lämpötolppaa (schuko-pistorasia) suositellaan lähinnä tilapäiseen lataukseen - **säköturvallisuus tarkistettava ensin!**
- Autojen latausautomaatiikka yleensä rajaa kotitalouspistorasiaa (Schuko) käytettäessä latausvirran 6–10 ampeeriin → latausaika kaksinkertaistuu verrattuna sähköauto-käyttöön suunnitellun pistokkeen käyttöön (Type 2)

*Esimerkki 1990-luvulta:
Kajaanin postin
230 V / 16 A latauspiste
(kuvat: Vesa Peltola, 1998)*

Lataustapojen nimitykset

Lataus kuluttajan kannalta	Pistoketyyppi ja nimitys		Latausvirta (A), Vaiheluku-määrä (~)	Latausteho	Tekninen nimi (SFS 6000-7-722)	Lyhyt nimi, kauppanimi
Lataus käyttäen kotitalouspistorasiaa ja ajoneuvon mukana toimitettua kotilataukseen tarkoitettua kaapelia ohjauskoteloiheen	-Kotitalouspistoke -Schuko -CEE 7 / 4 -IEC 60884 (SFS 5610) -Domestic socket		6 A, 1~ 8 A, 1~ 10 A, 1~ Latauskaapelin ohjauskotelossa virtarajoitus tai valinta tyypillisesti välillä 6 - 10 A.	1,3 kW 1,8 kW 2,3 kW	Lataustapa 2 Mode 2	-Hidaslataus -Tilapäinen lataus -Rajoitettu lataus -Siirtymäajan lataus -Slow charging
Lataus käyttäen varsinaista sähköajoneuvon lataukseen tarkoitettua pistoketta	-62196-2 Type 2 - "Mennekes" • 18.11.2017 pakollinen julk. latauspisteissä		14,5 A, 1~ 16 A, 1~ 32 A, 3~	3,4 kW 3,6 kW 22 kW	Lataustapa 3 Mode 3	-Peruslataus -Normaalilataus -semi fast charging
Lataus käyttäen ajoneuvolle tarkoitettua kiinteästi asennettua kotilatausasemaa	-62196-2 Type 1 tai -62196-2 Type 2 ("Mennekes") * Kytkenä autoon		14,5 A, 1~ 16 A, 1~ 32 A, 3~	3,4 kW 3,6 kW 22 kW	Lataustapa 3 Mode 3	-Peruslataus kotilatausasemasta
Lataus käyttäen auton ulkopuolista tasavirtalaturia	-62196-3 Combined Charging System, CCS, Combo2 -"Chademo"		Tasavirta	0 - 50 kW (standardi sallii 90 kW)	Lataustapa 4 Mode 4	-Teholataus -Pikalataus -Fast charging

Schuko-pistoke (hidas lataus) ja Type 2 – pistoke eli "Mennekes-pistoke" (peruslataus)

Kiinteistöillä käytössä olevia lataustapoja - tyypillisimmät

Type 2 eli "Mennekes" (peruslataus)

Plussat:

- Hyvä latausteho (virta max. 32 A)
- Suunniteltu sähköautokäyttöön (pakollinen EU:n alueen **julkisissa** latauspisteissä 18.11.2017 lukien)
 - Ei koske yksityisiä kiinteistöjä
- Hyvät lataustehon (-virran) etähallintamahdollisuudet
 - Esim. kuormitus, sähkön hinta

Miinukset

- Hinta 1 000 – 3 000 €/latauslaite + asennustyöt

Kotitalouspistorasia eli Schuko (hidas lataus, tilapäinen lataus)

Plussat:

- Edullinen
- Riittää ladattavien hybridien akun varaamiseen

Miinukset

- Pieni latausteho (suositus: virta max. 8 A) → pitkä latausaika verrattuna peruslataukseen
- Dynaamista latauksen hallinta ei ole mahdollista (hinta, kuormitus)
- Standardissa tarkoitettu vain tilapäiseen lataukseen

Sähköautojen latausvaihtoehtoja yksityisillä kiinteistöillä

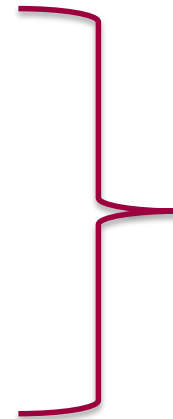
Lataustapa	Kytkentä sähköverkkoon		Latausvirta ja -teho		Kytkentä autoon (Type 1 tai Type 2 - pistoke automallin mukaan)
	Latauskaapelin kytkentätapa	Pistorasia	Virta A	Teho kW	
Peruslataus (lataustapa 3, Mode 3), kotilataus- asemat	Kiinteä latauskaapeli	Ei ole	1 x 16 A	3,6	Type 1
	Kiinteä latauskaapeli	Ei ole	1 x 16 A – 3 x 32 A	3,6–22	Type 2
	Erillinen latauskaapeli pistorasiaan (rasiamallinen latausasema)	Type 2 - suositus	1 x 16 A	3,6	Type 1
			1 x 16 A – 3 x 32 A	3,6–22	Type 2
Hidaslataus (Lataustapa 2, Mode 2, tilapäinen lataus)	Latauskaapeli pistorasiaan (kaapelissa latausvirtaa rajoittava ohjainyksikkö)	Schuko (kotitalous -pistorasia)	1 x 6 A	1,3	Type 1 tai Type 2
			1 x 8 A	1,8	

Latausaikoja eri lataustavoilla

- 100 km ajomatkan lataus (20 kWh/100 km)

- yksivaihevirralla (valovirralla) noin **5,5 tuntia** (virta 16 ampeeria)
 - Type 2 -pistoke
- kolmivaihevirralla (voimavirralla) **noin tunnin**
 - Type 2 -pistoke
- pikalatauksella **noin puoli tuntia** (latausteho 50 kW)
 - CCS, "Chademo"
- hidaslatauksella **noin 11 tuntia** (virta 8 ampeeria)
 - Schuko tai muu kotitalouspistorasia

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EBPD) muutosehdotus, 1. versio:

- sähköautojen latausinfraa koskevat kohdat

- **Ehdotuksen** mukaan kansallinen lainsäädäntö oltava voimassa 12 kk päästä direktiivin voimaantulosta:
 - Kansallisten säädösten tulisi olla voimassa mahdollisesti 2019 tai 2020
 - Sovellettava uudisrakentamisessa ja laajamittaisissa korjauksissa rakennuksiin, joissa on yli 10 pysäköintipaikkaa
 - Asuinrakennukset: kaapelointi niin, että jokaiselle pysäköintipaikalle voidaan asentaa latauspiste
 - Muut kuin asuinrakennukset: yksi hintasignaalin mukaan toimiva latauspiste jokaista 10 pysäköintipaikkaa kohti
- Lisäksi 1.1.2025 sovellettava muihin kuin asuinrakennuksiin, riippumatta siitä onko kyseessä uudisrakentaminen tai laajamittainen korjaus. Vaatimus koskee rakennuksia, joissa on yli 10 pysäköintipaikkaa
 - Koskisi siis koko em. rakennuskantaa (ei vain uusia ja laajasti korjattavia) → kustannukset varsin suuria

Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EBPD) muutosehdotus, 1. versio:

- sähköautojen latausinfraa koskevat kohdat

- **Käsittely alkanut, Euroopan Neuvosto esittänyt muutoksia 19.6.2017**
 - *muissa kuin asuinrakennuksissa (yli 10 autopaikkaa) latauspisteiden lukumäärä pitäisi vähentää vähintään yhteen*
 - *joka kolmas pysäköintipaikka on esikaapeloitava sähköisiä latauspisteitä varten*
 - *uudet ja laajasti korjattavat rakennukset (ei enää kaikki 1.1.2025 alkaen!)*
 - *uusissa ja laajasti korjattavissa asuinrakennuksissa (yli 10 autopaikkaa) esikaapelointi (putkitus) tulisi yleiseksi vaatimukseksi*
 - *Tekstiin sisällytettiin myös näihin velvoitteisiin sovellettavia lisäedellytyksiä (8 artiklan 2 ja 3 kohta)*
 - *jos pysäköintialue sijaitsee rakennuksen sisäpuolella ja korjaustoimenpiteet sisältävät laajamittaisten korjausten yhteydessä pysäköintialueen tai rakennuksen sähköinfrastruktuurin; tai*
 - *jos pysäköintialue sijaitsee fyysisesti yhteydessä rakennukseen ja korjaustoimenpiteet sisältävät laajamittaisten korjausten yhteydessä pysäköintialueen*
- **Käsittely jatkuu, muutokset ovat mahdollisia**
 - **Lopullinen direktiivi on kompromissi EU:n komission, Euroopan Neuvoston (jäsenmaiden) ja Euroopan Parlamentin välillä**

Suunnittelun näkökulmia

Sähköauton lataus kuluttaa huomattavasti enemmän sähköä kuin moottorin esilämmitys

Sähkön käyttökohde	Ajosuorite sähköllä		Sähkönkulutus kWh/kerta	Vuosi- kustannus *	HUOM!
	km/vuosi	km/päivä			
Sähköpyörä	1 800	10	0,1	3 €	180 päivää vuodessa
Täyssähköauto tai lataushybridi (17,5 kWh/100 km)	5 000	14	2,4	130 €	<i>* Työpaikalla tai muualla tapahtuva lataus pudottaa kotilataussähkön osuuden jopa puoleen koko vuoden lataussähkön kustannuksesta.</i>
	10 000	27	4,8	260 €	
	20 000	55	9,6	530 €	
	30 000	82	14,4	790 €	
<i>Sähkönkulutus voi vaihdella suuresti automallin, ajotavan ja ajo-olosuhteiden mukaan.</i>					
Moottorin esilämmitys (1 h)	-	-	0,4	9 €	Ei sisätilanlämmitystä
- 180 kertaa vuodessa	-	-	1,7	46 €	Sisätilanlämmitys

Sähkön hinta: 15 snt/kWh (sis. verot ja siirtomaksun)

Huolellinen suunnittelu kannattaa 1 (2)

- Kiinteistöjen sähköjärjestelmät ovat iältään ja kunnoltaan kirjavia
 - Tarkastus asiantuntevalla sähkösuunnittelijalla
- Tarkennuksia SESKOn suositukseen (Sähköajoneuvojen lataaminen kiinteistöjen sähköverkoissa, 2014)
 1. Mitoituksessa on oletettava, että kaikki latauspisteet ovat käytössä samanaikaisesti (kaikki sähköautot yhtä aikaa latauksessa)
 - Joko täysi virta riittää kaikille (ns. tasauskerroin = 1.0) TAI vaihtoehtoisesti käytössä on kuormituksen valvonta
 2. Samaan ryhmäjohtoon voi kytkeä useita latauspisteitä, jos kaikilla on oma ylivirtasuojaja ja vikavirtasuojauksensa
- **Verkkoyhtiöön kannattaa olla yhteydessä suunnittelua aloitettaessa**
 - Kiinteistön sähköliittymän riittävyys
 - Mahdolliset vahvistukset alueen sähköjakeluverkkoon

Huolellinen suunnittelu kannattaa 2 (2)

- **Muuta huomioon otettavaa**
 - Type 2 –pistoke (“Mennekes”) mahdollistaa riittävän lataustehon ja älykkään lataushallinnan (kuormitus, sähkön hinta)
 - Kotitalouspistorasiasta (suko, schuko) lataaminen on hidasta, mutta teho riittää ladattaville hybrideille, usein myös täyssähköautoille
 - Sähköturvallisuus ja pistorasia-asennuksen soveltuvuus on varmistettava
 - Luvallinen vain ei-julkisissa latauspisteissä (18.11.2017 alkaen)
 - Sähkön veloitus käytön mukaan suositeltavaa (kWh-mittaus)
 - P-alueen linjastosaneerauksissa kannattaa ottaa huomioon latauspisteiden kaapelointi, vaikka latauspisteitä ei heti rakennettaisi
- **Markkinoilla on myös palveluntarjoajia, jotka huolehtivat kokonaispalveluna latauspisteiden toteutuksen ja hallinnoinnin**
 - Asennus, ylläpito, sähkönkulutuksen mittaus, laskutus ym.
- **Helpoin tapa lähteä liikkeelle on tehdä muutama latauspiste niin, että kiinteistön sähköjärjestelmään ei tarvita muutoksia**

Päätöksenteko taloyhtiöissä

Päätöksenteko taloyhtiöissä

Hankkeen tyyppi	Päätöksenteko
Taloyhtiön hanke (autopaikat yhtiön hallinnassa) - kaikki autopaikat muutetaan latauspisteiksi	Vaaditaan kaikkien osakkaiden suostumus
Taloyhtiön hanke (autopaikat yhtiön hallinnassa) - autopaikoista muutetaan latauspisteiksi enintään sähköjärjestelmän nykyisen kapasiteetin sallima määrä	Vaaditaan yksinkertainen enemmistö yhtiökokouksessa.
Osakasvähemmistön hanke (autopaikat yhtiön hallinnassa)	Vaaditaan vähintään 2/3 enemmistö yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista ja annetuista äänistä
Osakkaan oma muutoshanke (autopaikat osakashallinnassa)	Vaaditaan taloyhtiön lupa Sähköjärjestelmän kapasiteetin rajat huomioon (kysyttävä kaikilta halukkuutta rakentaa latauspiste kustannuksellaan)

Kustannusten jakotapoja

Hankkeen tyyppi	Esimerkkejä latauspisteiden kustannusjakotavoista		
	Rakentaminen	Korjaus ja muu ylläpito	Sähkö
Taloyhtiön hanke (autopaikat yhtiön hallinnassa) - kaikki autopaikat muutetaan latauspisteiksi	Taloyhtiö (peritään vastikkeessa)	Taloyhtiö (peritään vastikkeessa)	Käyttäjä (kannattaa veloittaa mitatun kulutuksen mukaan).
Taloyhtiön hanke (autopaikat yhtiön hallinnassa) - autopaikoista muutetaan latauspisteiksi enintään sähköjärjestelmän nykyisen kapasiteetin sallima määrä	Taloyhtiö (peritään vastikkeessa)	Taloyhtiö (peritään vastikkeessa)	Käyttäjä (kannattaa veloittaa mitatun kulutuksen mukaan).
Osakasvähemmistön hanke (autopaikat yhtiön hallinnassa)	Ne osakkaat, jotka haluavat latauspisteen.	Ne osakkaat, jotka haluavat latauspisteen.	Käyttäjä (kannattaa veloittaa mitatun kulutuksen mukaan).
Osakkaan oma muutoshanke (autopaikat osakashallinnassa)	Osakas.	Osakas.	Käyttäjä (kannattaa veloittaa mitatun kulutuksen mukaan).

Osakashallintaisissa autopaikoissa huomioon otettavaa

- Osakkaiden yhdenvertainen kohtelu lähtökohtana
 - Jos yksi osakas haluaa hankkia latauspisteen, on tiedusteltava kaikilta muilta osakkailta halukkuutta latauspisteeseen, jottei tule ongelmia sähköjärjestelmän kapasiteettirajasta
- **Ensimmäisen latauspisteen toteutuslupa kannattaa käsitellä yhtiökokouksessa**
 - Seuraavien lupien myöntämiseen voidaan valtuuttaa esim. hallitus
- Kannattaa samalla sopia myös kustannusten jako, jos seuraavat latauspisteet edellyttävät sähköjärjestelmään muutoksia

Miten lähteä liikkeelle?

Kunnan mahdollisuuksia vauhdittaa ladattavien autojen yleistymistä

- Julkiset latauspisteet (kaikille avoimia latauspisteitä)
 - Latauspisteiden toteutus kunnan virastojen ym. julkisten kiinteistöjen parkkipaikoille (esim. alkuvaiheessa 1-2 kpl)
 - Vähintään kaapelointi, jos P-aluetta saneerataan
 - Huom! 18.11.2017 lukien julkisissa latauspisteissä pakolliseksi Type 2 –standardin mukainen latauspiste
 - Lisätietoa: *Sähköautojen julkiset latauspisteet. Selvitys ja suosituksia.* (Kuntaliitto 2015)
- Muut kuin julkiset latauspisteet
 - Latauspisteitä kunnan muihin kiinteistöihin (esim. kiinteistöyhtiöt)
 - Kaavoitus ja rakennusjärjestys ym.
 - Ladattavat autot huomioon?

Lisätietoa

- Motivan verkkosivuilta osoitteesta www.motiva.fi/latauspisteopas
 - ”Kiinteistöjen latauspisteet kuntoon” –opas ladattavissa
- *Sähköautojen julkiset latauspisteet. Selvitys ja suosituksia. (Kuntaliitto 2015)*
 - saatavissa sähköisenä julkaisuna maksutta Kuntaliitosta verkkokaupasta (<http://shop.kunnat.net>).
- *Sähkölaitteistojen turvallisuutta ja sähkötyöturv. koskevat standardit: Sähköajoneuvojen syöttö (standardit SFS 6000-7-722 ja SFS 6000-8-813)*
 - myydään SFS-verkkokaupassa.
- *Sähköajoneuvojen lataaminen kiinteistöjen sähköverkoissa (SESKO 2015)*
 - saatavissa maksutta SESKO ry:n verkkopalvelusta.
- Kiinteistöliitto
 - juridista neuvontaa erityisesti jäsenille
- Sähköauton ostajan ABC (Motivan verkkopalvelu, https://www.motiva.fi/files/12738/Sahkoauton_ostajan_ABC.pdf)
 - Perustietoa ladattavista autoista (mm. työsuhdeauton latausasiaa)

Tiedon tuottamista ja jakamista yhdessä eri toimijoiden kanssa

– hyviä toteutus esimerkkejä kaivataan lisää

- Ympäristöministeriö
- Trafi
- Liikennevirta Oy
- Ensto Oy
- Parkkisähkö Oy
- IGL Technologies Oy
- ABB Oy
- Kymenlaakson Sähkö Oy
- KSS Energia Oy
- Lahti Energia Oy
- Energiateollisuus ry.
- Kiinteistöliitto ry.
- Veho Oy

Yhteenveto

- **Ensimmäiset ladattavat autot voivat ilmaantua taloyhtiöiden parkkipaikoille pian**
 - Keskustelu latauspisteistä kannattaa aloittaa jo nyt
- **Tekniikkaa tarjolla, pullonkaula syntymässä päätöksentekoon**
- **Asunnon haluttavuus voi kasvaa tulevaisuudessa, jos taloyhtiöllä on tarjolla latauspisteitä tai valmius toteuttaa niitä helposti lisää**
 - Vähintään (esi)kaapelointi
- **Latauspisteiden rakentaminen on varautumista tulevaisuuteen**
 - muutamalla latauspisteellä pääsee helposti alkuun

Motiva